

АРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	бакалавр
Кафедра	Живопис	Рік навчання	3
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	вибіркова
Спеціальність	023 Образотворче мистецтво	Семестри	1,2

«Композиція у майстерні портретно-жанрової картини»

Семестр 1 та 2 (осінь 2024, весна 2025)

вересень — травень

Викладач Єфименко Дмитро Вікторович, доцент кафедри живопису**Е-mail** Efimenko.art@gmail.com, 0506302389**Заняття** За розкладом**Консультації****Адреса** ауд.30, поверх 2, корпус 1, вул. Мистецтв 6**Телефон** (057) 706-02-81 (кафедра)**КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ**

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи (тільки у робочі дні до 19-00).

Умови листування:

- 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (**Композиція у майстерні портретно-жанрової картини**)
- 2) в полі тексту листа позначити курс, групу, ПІБ студента, який звертається (анонімні листи не розглядаються);
- 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_ завдання*. Розширення: *текст* — *doc, docx*, *ілюстрації* — *jpeg, pdf*.

Окрім роздруків для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, у коридорах академії не припустимі. Консультування з викладачем в стінах академії відбуваються у визначені дні та години.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою для вивчення дисципліни **«Композиція портретно-жанрової картини»** є певний обсяг знань з фізики, та фізіології, що стосується технічних засобів, властивостей фарб та будови кольору. Обов'язковим є достатній рівень навичок роботи з фарбами. Студент отримує повну підтримку при опрацюванні матеріалу вибіркової дисципліни та підготовки у практичній роботі.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Показ робіт із методичного фонду. Демонстрація матеріалу за допомогою аудиторних майстер-класів. Ознайомлення студентів з електронними версіями матеріалу з олійного та темперного живопису та застосування додаткової літератури з дисципліни та методичних рекомендацій:

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

1. Боднар О.Я. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві: Монографія. Львів: НВФ «Українські технології», 2005. 198 с.
2. Волковський М. Колір в живописі. Київ: Видавництво В. Шевчук, 2016. 360 с
3. Демиденко О.І., Поддубко К.В. Цілісність зорового сприйняття у живопису натюрморту // Демиденко О.І., Поддубко К.В. «Дизайн-освіта 2009». Харків. ХДАДМ, 2009. С. 82 – 85.
4. Єфименко Д. В. Академічний живопис. Портрет: навч. пос. М-во Харківська акад. Харків: ХДАДМ, 2019. 72 с.
5. Жерdziцький В. Живопис: Техніка і технологія: Навч. посібник. Харків: ХДАДМ, 2006. 332 с.
6. Історія української культури: у 5 т. / голов. ред. Б.Є. Патон. Т 5: Українська культура XX – початку XXI століть. Кн. 4: Проблеми функціонування, збереження і розвитку в Україні. Київ: Наукова думка, 2013. 943 с.
7. Історія українського мистецтва : у 5 т. / голов. ред. Г. Скрипник. Т. 5: Мистецтво XX століття / наук. ред. Т. Кара-Васильєва;: НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2007. 1047 с., іл.
8. Іттен Й. Мистецтво кольору / Ред. О. Плаксії. Київ: ArtHuss, 2022. 96 с.

9. Кафедра живопису ХДАДМ: традиції та сучасність / Міністерство освіти і науки України; Харківська державна академія дизайну і мистецтв; Факультет образотворчого мистецтва; Упор. М.І. Деркач, В.Ю. Гальченко. Харків: ХДАДМ, 2015. 123 с.
10. Марчак В. Про малярство: навчальний посібник. Львів : ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Виконання завдань дисципліни **«Композиція портретно-жанрової картини»** студентами 3-го курсу бакалавр факультету «Образотворче мистецтво», професійне спрямування: «Образотворче мистецтво», з розділів «Композиція на вільну тему», «Композиція на вільну тему», потребує наступні матеріали: підрамник та холст, пензлі, палітра, папір (для начерків пошуків), гумка, олівець, канцелярський ніж, фарби олійні, вугілля для рисунку чи соус (сангіна).

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою вивчення дисципліни **«Композиція портретно-жанрової картини»** є опанування та вміле використання основних закономірностей завдань у практичній роботі з академічними основами побудови композиції.

Завдання дисципліни полягають в опануванні та вмілому використанні в образотворчій практиці фізичних та фізіологічних основ сприйняття полотна, закономірностей побудови колірної композиції та набуття практичних навичок роботи з матеріалами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні категорії і проблеми композиції;
- принципи побудови моделі з анатомії;
- систематику побудови, їхню ієрархію — головні й другорядні;
- принципи побудови колірної гармонії і вираження колірних переваг за ідеєю роботи;
- принципи організації композиції на площині та у колірному просторі роботи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен вміти:

- вільно володіти прийомами роботи з світлом та кольором;
- побудувати будь-яку власну композицію;
- побудувати будь-яку колірну гаму згідно з ідеєю композиції.

ЗК(загальні компетентності)

ЗК6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

СК (спеціальні компетентності)

СК1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно- просторового та візуального середовища.

СК6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі

ПРН (програмні результати навчання)

ПРН1. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.

ПРН6. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.

ПРН7. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом.

ПРН8. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ПРН15. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Композиція у майстерні портретно-жанрової картини – одна з дисциплін професійної та практичної підготовки, яка сприяє розвитку у студентів творчого мислення, вивчає систему постійно діючих закономірностей, яким підкоряються другорядні елементи, надає розвиток композиційного сприйняття та технічного розуміння матеріалу.

Згідно з навчальним планом, що ухвалений методичною радою ХДАДМ, вона вивчається студентами 3 курсу бакалавського рівня вищої освіти (11 кредитів ECTS, 330 учбових годин, з них: 90 годин – практичні заняття, 240 годин – самостійні) і має забезпечити сучасний рівень професійної підготовки фахівців станкового живопису, здатних створювати оригінальні художні твори (станкові картини)

I. Семестр

Мистить одно завдання на 2 модулі

«Мати. Материнство» Виявлення образотворчого рішення особи (матері) у середовищі з предметно-змістовими зв'язками. Завдання спрямоване на розвиток уміння передавати психологічний стан, характер і внутрішній світ персонажа через позу, жести та вираз обличчя, а також через взаємодію з предметами та оточенням. Практика включає роботу над композицією, пропорціями, світлотінню та кольоровими відношеннями, що

дозволяє створити цілісне художнє висловлення теми материнства та сімейних взаємин.

II. Семестр

Мистить одно завдання на 2 модулі

«Вільна тема. Всесвіт.» Завдання спрямоване на розвиток художньої уяви та творчої самовираженості через створення образу Всесвіту у вільній темі. Воно передбачає дослідження простору, форми, кольору, світлотіні та композиції, а також передачу настрою та ідеї через обрані художні засоби. Практика включає експерименти з абстрактними та реалістичними образами, взаємодією об'єктів і середовища, пошук гармонії між деталями та цілісною композицією. Завдання стимулює розвиток спостережливості, креативного мислення та уміння формувати власну художню мову.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Метод повідомлення нових знань — практична робота в процесі виконання серії завдань. Основна форма вивчення курсу — практичні завдання.

Мета запропонованих завдань — є опанування та вміле використання на практиці основних закономірностей композиційної побудови постатей у просторі, набутих знань з кольорознавства, основ колірного сприйняття, закономірностей побудови колірної композиції та набуття практичних навичок роботи з матеріалами. Основними дидактичними принципами, покладеними в основу викладання дисципліни є:

- навчання на високому рівні труднощів;
- швидкий темп вивчення навчального матеріалу;
- усвідомлення матеріалу через проживання (активні форми навчання);
- систематична робота над особистісним розвитком студентів.

За термін навчання студенти повинні привчатися працювати з поставленою задачею керівником (викладачем), але без прямих рекомендацій. Роль викладача є більш за все консультативною, тому що викладач виступає в ролі «замовника» той чи іншої роботи студентів.

Розвиток у процесі навчання здійснюється не тільки змістом навчального матеріалу, але й особистістю викладача і стилем спілкування зі студентами.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі поточних переглядів етапів процесу роботи виконаних завдань.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі екзаменаційних переглядів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)		Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A+	98–100	задовільно	64–74	D
			A	95–97		60–63	E
			A-	90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B			незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C					

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Дисциплінарна та організаційна відповідальність. Викладач несе відповідальність за координацію процесу занять, а також створення атмосфери, сприятливої до відвертої дискусії та пошуку необхідних питань з дисципліни. Особливу увагу викладач повинен приділити досягненню програмних результатів навчання дисципліни. В разі необхідності викладач має право на оновлення змісту навчальної дисципліни на основі найновіших досягнень і сучасних практик у відповідній галузі, про що повинен попередити студентів. Особисті погляди викладача з тих чи інших питань не мають бути перешкодою для реалізації студентами процесу навчання.

Викладач повинен створити безпечні та комфортні умови для реалізації процесу навчання особам з особливими освітніми потребами (в межах означеної аудиторії).

Міжособистісна відповідальність. У разі відрядження, хвороби або іншої важливої причини, викладач має право перенести заняття на інший день за умови узгодженості з адміністрацією та існуючим розкладом занять. Про дату, час та місце проведення занять викладач інформує студентів через старосту групи.

ПРАВИЛА ЗДОБУВАЧА

Під час занять студенти повинні обов'язково вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності студент має право на дозвіл вийти з аудиторії. Вітається власна думка з теми заняття, яка базується на аргументованій відповіді та доказах, зібраних під час практичних або самостійних занять.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Недопустимі пропуски занять без поважних причин (причини пропуску мають бути підтверджені необхідними документами або попередженням викладача). Не вітаються запізнення на заняття. У разі пропуску занять, студент має самостійно опрацювати матеріали тем і підтвердити їх опанування відповідними нотатками, а також практичною роботою. Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни і його можливого подальшого відрахування. Додаткові заняття з такими студентами не передбачені. Відсутність практичних завдань на поточних переглядах безпосередньо впливає на зниження підсумкової оцінки (мінус 3 бали за кожний пропуск).

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю визначено плагіат – тобто суттєве запозичення або копіювання в практичній роботі чужих матеріалів, студент не отримає бали за тему. Він зобов'язаний її переробити, в цьому випадку нараховується лише 50% від максимальної кількості балів за цю частину. Якщо факт академічної недоброчесності зафіксований на екзаменаційному перегляді — студент максимально отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю. **Корисні посилання:** <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
За розкладом	1.Пошукові етюди та спостереження	практичні	Серія короткочасних етюдів, вивчення поз, жестів, виразу обличчя	12	Поточний перегляд	

	натури		матері. Формування образу через спостереження та аналіз предметного середовища.			
За розкладом	2. Композиційне та просторове рішення	практичні	Побудова композиції, взаємодія фігури з предметами, визначення просторових і пропорційних відношень.	12	Поточний перегляд	
За розкладом	3. Передача психологічного стану та характеру	практичні	Робота над настроєм, внутрішнім світом персонажа, деталізація жестів, міміки та взаємодії з оточенням.	12	Поточний перегляд	
За розкладом	4. Узгодження та завершення роботи	практичні	Остаточна деталізація композиції, світлотіні та кольору, перевірка цілісності художнього рішення.	9	Поточний перегляд	
2 семестр						
За розкладом	1. Пошукові етюди та концептуальні нариси	практичні	Серія короткочасних етюдів, пошук образів та символів Всесвіту, експерименти з формою, композицією та колірними відношеннями. Визначення основної ідеї та настрою майбутньої роботи.	10	Поточний перегляд	
За розкладом	2. Лінійно-конструктивна побудова композиції	практичні	Створення композиційної структури роботи, визначення взаємодії елементів, формування перспективи, пропорцій	12	Поточний перегляд	

			та просторових відношень.			
За розкла дом	3.Моделювання форми, кольору та світлотіні	практичні	Розробка деталей, робота з тонально-кольоровими відносинами, передача об'єму та глибини простору, узгодження центральних елементів з композицією.	14	Поточний перегляд	
За розкла дом	4.Узгодження та завершення роботи	практичні	Перевірка цілісності та гармонійності композиції, остаточна деталізація, корекція кольору та світлотіні, підготовка роботи до демонстрації чи оцінки.	9	Поточний перегляд	

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1	Поточний контроль	0–40
2	Поточний контроль	0–60
	Всього балів	100
1	Поточний контроль	0–40
2	Поточний контроль	0–60
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали	Критерії оцінювання
------	---------------------

	0–20	0–40	
A+	20	40	Студент в повному обсязі опанував матеріал практичного курсу, проявив креативне мислення при виконанні завдань, логічно обґрунтував послідовність виконання необхідних завдань, професійно виконав усі етапи завдання, додатково брав участь у міжнародних або всеукраїнських конкурсах, виставках, фестивалях (отримав відзнаку).
A	17–19	37–39	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Практична подача акуратна, без помилок. Показав відмінні результати під час поточного контролю.
A-	16	36	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, продемонстрував якісний рівень знань та вмінь під час поточного контролю, творчо та якісно виконав усі поставлені завдання.
B	12–15	32–35	Студент добре опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вчасно виконав усі поставлені задачі, творчо підійшов до виконання практичних завдань, але при цьому робота має незначні недоліки.
C	8–11	22–31	Студент в цілому добре опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вчасно та якісно виконав більшість поставлених завдань, але виконана робота має суттєві недоліки (відсутність творчого підходу тощо).
D	4–7	10–21	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вирішив в цілому основні поставлені завдання, але виконана робота має значні недоліки (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, несвоєчасна подача виконаної роботи тощо).
E	1–3	1–9	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, не впорався з головними задачами дисципліни, практична робота має багато значних недоліків (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, несвоєчасна подача виконаної роботи, значна кількість суттєвих помилок при виконанні завдання, пропуски

			занять без поважних причин тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність студента, та творчий підхід під час практичних занять (1-3), виставкова участь у фестивалях та конкурсах (5–8), а також участь у житті групи (1–3). Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Є. А., Шпільчак В. А. Малюнок і живопис: методичні рекомендації. Київ, 1990. 85 с.
2. Боднар О.Я. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві: Монографія. Львів: НВФ «Українські технології», 2005. 198 с.
3. Волковський М. Колір в живописі. Київ: Видавництво В. Шевчук, 2016. 360 с
4. Демиденко О.І., Поддубко К.В. Цілісність зорового сприйняття у живопису натюрморту // Демиденко О.І., Поддубко К.В. «Дизайн-освіта 2009». Харків. ХДАДМ, 2009. С. 82 – 85.
5. Жерdziцький В. Живопис: Техніка і технологія: Навч. посібник. Харків: ХДАДМ, 2006. 332 с.
6. Іттен Й. Мистецтво кольору / Ред. О. Плаксі. Київ: ArtHuss, 2022. 96 с.
7. Кафедра живопису ХДАДМ: традиції та сучасність / Міністерство освіти і науки України; Харківська державна академія дизайну і мистецтв; Факультет образотворчого мистецтва; Упор. М.І. Деркач, В.Ю. Гальченко. Харків: ХДАДМ, 2015. 123 с.
8. Марчак В. Про малярство: навчальний посібник. Львів : ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.
9. Матеріали і техніка олійного живопису : навч. посібник / укладач О. Я. Музика. Умань : ВПЦ «Візаві», 2013. 114 с.
10. Михайленко В. Є., Яковлєв М. І. Основи композиції (геометричні аспекти). Київ: Каравелла, 2004. 304с.

Допоміжна

1. Пасічний А.М. Образотворче мистецтво: Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. 216 с.
2. Попов М. Т. Альбом: рисунок, живопис / М. Т. Попов. К. : ТОВ «Європа Прінт», 2008. 164с.
3. Прищенко С. В. Кольорознавство: навчальний посібник / за ред. проф. Є. А. Антоновича. Київ : Альтерпрес, 2010. 354 с.
4. Прокопович Т. А. Основи кольорознавства : навчальний посібник. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2022. 124 с.
5. Прокопович Т. А., Каленюк О. М., Вахрамєєва Г. І. Основи кольорознавства та декоративно-прикладного мистецтва : навч. посіб. Луцьк: Поліграфічний центр «Друк Формат», ФПО Покора І. О., 2019. 91 с.
6. Техніка і технологія олійного живопису: навч. посібн. / уклад.: Є.В.Беліка, О.І.Конопко. К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 92 с.
7. Хмельовський О.М. Теорія образотворення: Кн. 5. Композиція. Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2005. 408 с.